

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

Соціально-психологічний факультет
Кафедра соціальної педагогіки та педагогічної майстерності

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему: «Соціально-педагогічна технологія формування
психолого-педагогічної культури батьків у ЗНЗ»

на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня магістр
зі спеціальності 8.01010601 Соціальна педагогіка

Виконала студентка 61 групи
спеціальності
8.01010601 «Соціальна педагогіка»
Возна Вікторія Олександрівна

Науковий керівник Доктор педагогічних наук ,
професор
Лісова Світлана Валеріївна

Житомир 2014

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. СІМ'Я І ШКОЛА ЯК ОСНОВНІ ІНСТИТУТИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ	Ошибка! Закладка не определена.
1.1. Сім'я як важливий соціальний інститут.....	Ошибка! Закладка не определена.
1.2. Взаємодія школи та сім'ї як умова успішної соціалізації дитини.....	Ошибка! Закладка не определена.
1.3. Робота соціального педагога ЗНЗ з сім'єю.....	Ошибка! Закладка не определена.
Висновки до розділу 1	Ошибка! Закладка не определена.
РОЗДІЛ 2. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА КУЛЬТУРА БАТЬКІВ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	Ошибка! Закладка не определена.
2.1. Сутність та категорійні ознаки психолого-педагогічної культури батьків	Ошибка! Закладка не определена.
2.2. Психолого-педагогічна культура батьків як об'єкт наукового дослідження та соціально-педагогічної діяльності.....	Ошибка! Закладка не определена.
2.3. Форми та методи роботи соціального педагога з формування психолого-педагогічної культури батьків	Ошибка! Закладка не определена.
Висновки до розділу 2	Ошибка! Закладка не определена.
РОЗДІЛ 3. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ БАТЬКІВ У ЗНЗ	Ошибка! Закладка не определена.
3.1. Програма емпіричного дослідження рівня сформованості психолого-педагогічної культури батьків у ЗНЗ	Ошибка! Закладка не определена.
3.2. Діагностика рівня сформованості психолого-педагогічної культури батьків у ЗНЗ.....	Ошибка! Закладка не определена.

3.3. Технологія формування психолого-педагогічної культури батьків соціальним педагогом в умовах ЗНЗ.....	Ошибка! Закладка не определена.
Висновки до розділу 3	Ошибка! Закладка не определена.
ВИСНОВКИ.....	6
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	9
ДОДАТКИ.....	Ошибка! Закладка не определена.

ВСТУП

Актуальність дослідження. Формування особистості дитини відбувається як під безпосереднім впливом об'єктивних умов її життя в родині, так і під впливом цілеспрямованого виховання з боку дорослих. Від діяльності дорослих, і насамперед батьків, багато в чому залежить створення того педагогічно доцільного комплексу умов, який відіграє вирішальну роль у формуванні й розвитку особистості, зміні у виховних цілях мікросередовища дитини, її повноцінній соціалізації.

Характерною рисою сучасної ситуації є збільшення кількості неповних, конфліктних родин, а суспільна зайнятість батьків разом з низьким рівнем їх психолого-педагогічної культури значно впливають на зміну характеру взаємин між дітьми і батьками. Це, у свою чергу, виражається у формалізації й збіднінні контактів батьків з дитиною, зникненні спільних форм діяльності, зростаючому дефіциті теплоти й уважного ставлення одне до одного, що найчастіше провокує дитину до формування неадекватної самооцінки, прояву непевності у своїх силах, розвитку негативних форм самоствердження в суспільстві, а також у крайніх випадках виражається в затримках психічного й мовного розвитку, прояву девіантної поведінки.

Особливу значимість психолого-педагогічна культура батьків здобуває в період підготовки дитини до школи та перші роки навчання молодшого школяра. Найчастіше батьки відчують непевність, тривогу за майбутнє дитини, її успіхи, можливість сполучати дитячі ігри й заняття з навчанням у

сучасній школі, її складними програмами й високими вимогами; занадто емоційно реагують на труднощі й невдачі дітей, не здатні надати їм підтримку.

Актуальність і затребуваність досліджуваної проблеми визначаються реальними потребами сучасної родини, системи освіти, суспільства в цілому й існуючими протиріччям між об'єктивно обумовленою потребою підвищення психолого-педагогічної культури батьків і недостатньою теоретичною й методичною розробленістю форм і методів формування психолого-педагогічної культури батьків.

В останні роки проблемі формування у батьків різних аспектів психолого-педагогічної культури велика увага приділялася в роботах сучасних учених: І. Г. Безуглова, Є. В. Бондаревської, А. Я. Варга, І. В. Гребеннікова, Т. В. Іванова, С. В. Ковальова, А. К. Колосова, В. В. Краєвського, А. І. Міщенко, А. В. Мудрика, В. А. Сластьоніна, В. Я. Титаренко, А. Г. Харчева, Є. Н. Шиянова, Н. Є. Щуркової та ін.

Відзначаючи важливість цих досліджень, слід визнати, що проблема практичних підходів та технологізації розвитку психолого-педагогічної культури батьків досліджена не повною мірою. Саме тому темою нашого дослідження було обрано «Соціально-педагогічна технологія формування психолого-педагогічної культури батьків у ЗНЗ».

Об'єкт дослідження – психолого-педагогічна культура батьків як соціально-педагогічне явище.

Предмет дослідження – процес технологізації соціально-педагогічної діяльності з формування психолого-педагогічної культури батьків у ЗНЗ.

Мета дослідження – обґрунтувати технологізацію соціально-педагогічної діяльності з формування психолого-педагогічної культури батьків у ЗНЗ.

Завдання дослідження:

1. Охарактеризувати теоретичні передумови формування психолого-педагогічної культури батьків.

2. Виявити сутність та специфіку психолого-педагогічної культури батьків як соціально-педагогічної проблеми.
3. Дослідити стан соціально-педагогічної роботи з формування психолого-педагогічної культури батьків у ЗНЗ.
4. Розробити технологію формування психолого-педагогічної культури батьків соціальним педагогом в умовах ЗНЗ.

Методи дослідження. Для виконання поставлених завдань дослідження ми використали аналіз наукових джерел, анкетування, тестування, статистичні методи кількісної та якісної обробки отриманих результатів.

Експериментальна база дослідження: дослідно-експериментальна робота здійснювалася на базі ЗНЗ №30 м. Житомира.

Практичне значення дослідження: розроблено й обґрунтовано технологію формування психолого-педагогічної культури батьків соціальним педагогом, яка може застосовуватись у навчально-виховному процесі в умовах ЗНЗ.

Апробація роботи. Результати дослідження опубліковані у збірнику наукових праць: «Актуальні проблеми соціальної сфери: 3-й випуск» ст.82-83

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел (112 найменувань). Робота викладена на 110 сторінках друкованого тексту та 10 сторінках додатків.

Висновки

1. Охарактеризувавши теоретичні передумови формування психолого-педагогічної культури батьків, ми прийшли до наступних висновків. Сім'я є ключовим інститутом соціалізації особистості. І, незалежно від вікової групи клієнта, сім'я завжди залишатиметься значним фактором соціалізації особистості та потенційним фактором соціально-педагогічного впливу. Соціальний педагог та класний керівник є ключовими фігурами в процесі соціального партнерства школи і родини учнів. Школа дає дитині наукові знання і виховує в неї свідоме відношення до дійсності. Родина забезпечує практичний життєвий досвід, виховує уміння переживати за іншу людину, почувати його стан. Для гармонійного розвитку особистості необхідно і те й інше. Школа і родина повинні працювати спільно, тому що в них єдина мета – виховання особистості. Соціальний педагог є ключовою ланкою в системі взаємодії школи та сім'ї, а його основною функцією є формування та координація співпраці соціальних інститутів сім'ї, школи та суспільства, кінцевою метою якої є успішна соціалізація особистості дитини.

2. Виявивши сутність та специфіку психолого-педагогічної культури батьків як соціально-педагогічної проблеми, можемо узагальнити наступне. Психолого-педагогічна культура батьків є не тільки складним соціально-психологічним явищем, а комплексною науковою проблемою і потребує дослідження з точки зору різних наукових дисциплін. Поняття «психолого-педагогічна культура батьків» з'явилося в науковій літературі недавно й не має однозначного тлумачення. Однак реалії вимагають практичних дій з формування психолого-педагогічної культури вже зараз, що викликає ситуацію, коли практика «випереджає» теоретичне наукове обґрунтування. Соціально-педагогічна діяльність з підвищення рівня психолого-педагогічної культури батьків передбачає використання різноманітних соціально-педагогічних форм та методів роботи, як індивідуальних, так і групових.

3. Дослідивши особливості соціально-педагогічної роботи з формування психолого-педагогічної культури батьків у ЗНЗ, ми отримали наступні результати. Дослідження рівня сформованості психолого-педагогічної культури батьків у ЗНЗ проводилось з 40 учнями 1 класу ЗОШ № 30 м. Житомира та з 38 батьками цих учнів. Загальна кількість учнів 1 класу складає 47 осіб, а батьків – 62, тому вибірку методом основного масиву можна вважати репрезентативною. характерним для більшості досліджуваної групи батьків є низький та середній рівень психолого-педагогічної культури. Ці показники виражаються у стійкій тенденції до традиційності педагогічних поглядів. У тому, що корисними педагогічні знання є, в переважній більшості, для тих батьків, які читають спеціалізовану педагогічну літературу, а не допомагають педагогічні знання для більшості респондентів, що отримують їх із засобів масової інформації. Найбільшою проблемою для батьків є недостатність оволодіння педагогічними знаннями, що виражається ними у нестачі регулярних зустрічей з фахівцями школи (вчителем, психологом, соціальним педагогом) та необхідності створення консультаційних центрів для батьків. Варто також зазначити, що близько половини батьків практично не приймають або лише незначно приймають участь у виховному процесі дитини, а лише 8% з групи досліджуваних мають високі показники участі процесі виховання власної дитини. На основі цього, в процесі дослідження нами було виявлено пряму залежність суб'єктивного відчуття самотності дитини від рівня педагогічної культури батьків, рівня участі батьків у процесах її виховання. Однак, орієнтуючись на виділені респондентами ключові виховні проблеми (в першу чергу недолік фахової підтримки) нами було розроблено технологію формування психолого-педагогічної культури батьків соціальним педагогом в умовах ЗНЗ.

4. Розробивши технологію формування психолого-педагогічної культури батьків соціальним педагогом в умовах ЗНЗ, ми можемо узагальнити наступне. Орієнтуючись на аналіз результатів емпіричного

дослідження (в першу чергу, на виділені респондентами ключові виховні проблеми) нами було розроблено технологію формування психолого-педагогічної культури батьків соціальним педагогом в умовах ЗНЗ. Реалізація технології формування психолого-педагогічної культури батьків в умовах ЗНЗ, яка передбачає комплексний освітньо-інформаційний та консультативно-корекційний вплив, дозволить реально сприяти підвищенню рівня психолого-педагогічної культури батьків, розвитку у них вмінь та навичок самоорганізації, саморегуляції та саморозвитку; поєднає сімейний та шкільний виховний вплив, що дозволить реально поліпшити соціальну ситуацію розвитку дитини в сім'ї, тобто сприятиме повноцінній соціалізації особистості дитини.

Список використаних джерел

1. Абдрахманов Н. Педагогические знания – родителям / Н. Абдрахманов // Народное образование. – 1972. – №9. – С. 67-69.
2. Акименко Ю.Ф. Тренінг батьківської ефективності. Програма і методика проведення / Ю.Ф. Акименко // Практична психологія і соціальна робота. – 1999. – №6. – С. 21-28.
3. Алексеева Л.В. В союзе с родителями / Л.В. Алексеева // Начальная школа. – 2001. – №11. – С. 29-30.
4. Алексеєнко Т.Ф. Формування педагогічної культури сучасної молодії сім'ї / Т.Ф. Алексеєнко // Проблеми сімейного та статевого виховання дітей і учнівської молоді. – К., 1995. – С. 31-37.
5. Амирханян Л. И. Семья и школа как партнёры / Л. И. Амирханян, И. Ю. Кокаева // Начальное образование. – 2007. – №2. – С. 9 – 14.
6. Ахметшина В. А. Психолого-педагогические аспекты работы с родителями / В. А. Ахметшина // Справочник классного руководителя. – 2007. – №1. – С. 65 – 73.
7. Ашурко Ю. Педагогічна культура матері – запорука успішного виховання дітей / Ю. Ашурко // Рідна школа. – 1998. – №6. – С. 65-68.
8. Балашова В. Г. Педагогическое образование родителей при школе. Теория и опыт системной педагогической подготовки родителей / В. Г. Балашова, В. Н. Вершинин. – Ульяновск: ИПК ПРО. – 2004 – 92 с.
9. Бех І. Д. Особистість народжується в сім'ї / І. Д. Бех // Початкова школа. – 1994. – №2. – С. 8 – 10.
10. Богомолов М.М. Повышение педагогической культуры родителей / М.М. Богомолов. – М., 1982. – 180 с.
11. Богословская В. С. Школа и семья: конструктивный диалог / В. С. Богословская. – Минск: изд-во МГУ, 1998. – 162 с.
12. Бойко В. В. Общение и взаимодействие в процессе воспитания / В. В. Бойко // Современная педагогика. – 1998. – №2. – С. 36 – 39.

13. Бондаревская Е.В. Педагогическая культура как общественная и личная ценность / Е.В. Бондаревская // Педагогіка. – 1999. – №3. – С. 37-43.
14. Брыкова О. В. Воспитание = семья и школа // Классный руководитель. – 2006. – № 7. – С. 26 – 43.
15. Брюхова В. М. Партнёрство семьи и школы / В. М. Брюхова. – М. : Чистые пруды, 2007. – 32 с.
16. Брюхова В. М. Школа и семья / В. М. Брюхова // Классный руководитель. – 2007. – № 6. – С. 126 – 138.
17. Бугаєць Н.А. Теорія і практика взаємодії сім'ї та школи / Н.А Бугаєць, І.М. Трубавіна – Х. : ХДПУ, 2001. – 102 с.
18. Вершинин В. Н. Домашнее воспитание: книга для учителей, воспитателей, родителей / В. Н. Вершинин. – М. : изд-во «КЛИО», 2000. – 198 с.
19. Видт И.Е. Педагогическая культура: становление, содержание и смыслы / И. Е. Видт // Педагогіка. – 2002. – №3. – С. 3-7.
20. Виховний потенціал сім'ї в сучасних умовах: тематична державна доповідь про становище сімей в Україні за підсумками 2001 року / [Алексееенко Т.Ф., Артюр О.Р., Балакірева О.М., Бондар Т.В., Вегера С.А.] – К. : Державний інститут проблем сім'ї та молоді, 2002. – 144 с.
21. Воликова Т. В. Учитель и семья / Т. В. Воликова. – М.: Воспитание, 1987. – 204 с.
22. Вугрич В.П. Педагогічній освіті батьків – наукову основу / В.П. Вугрич, Ю.Є. Юцевич // Радянська школа. – 1978. – №6. – С. 100-105.
23. Гликман И. Как сотрудничать с родителями школьников / И. Гликман // Народное образование. – 2004. – №7. – С. 6-10.
24. Гнатенко О. Взаимодействие семьи и школы в интересах ребенка / О. Гнатенко // Народное образование. – 2000. – №9. – С. 19-22.

25. Горбач І.Д. Методика роботи з батьками: навчальний посібник / Горбач І.Д., Давискиба В.В., Пашенко М.І. – К.: Науковий світ, 2003. – 55 с.
26. Гребенников И. В. Школа и семья: Пособие для учителя / И. В. Гребенников. – М. : Просвещение, 1985. – 176 с.
27. Гребенников И.В. Основы семейной жизни: Учебное пособие для студентов педагогических институтов / И.В. Гребенников. – М. : Просвещение, 1991. – 158 с.
28. Гребенников И.В. Педагогика идет в семью / И.В. Гребенников // Семья и школа. – 1975. – №3. – С. 24.
29. Гребенников И.В. Педагогический всеобуч родителей (учащихся 5 – 10 классов) / И.В. Гребенников. – М.: Знание, 1986. – 79 с.
30. Гребенников И.В. Помощь родителям / И.В. Гребенников // Народное образование. – 1971. – №4. – С. 55-57.
31. Григорьев Д. В. Школа и родители: социальное партнёрство / Д. В. Григорьев, О. Ю. Кожурова // Воспитательная работа в школе. – 2009. – №1. – С. 47 – 51.
32. Григорьев Д. В. Эффективное воспитание: школа и семья как партнёры / Ю. А. Чистяков, О. Ю. Кожурова // Народное образование. – 2010. – № 10. – С. 241 – 250.
33. Грицкова Ю.В. Педагогічна культура батьків: зміст і структурні компоненти / Ю.В. Грицкова // Педагогіка, психологія та методико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту, 2008. – №7.– С. 44-46.
34. Гурова Р. Семья, школа, улица / Р. Гурова // Семья и школа. –1968. – №9. – С. 8-9.
35. Гусев Ф. Вместе с родителями / Ф. Гусев // Народное образование. – 1964. – №8. – С. 20-24.
36. Демидов М.С. Педагогическое просвещение и самообразование родителей / М.С. Демидов, М.Д. Копанев. – Орел, 1971. – 47 с.

37. Демидов М.С. Родителям – педагогические знания / М.С. Демидов // Народное образование. – 1969. – №6. – С. 76-78.
38. Егембердиев Ж. Родители учатся / Ж. Егембердиев // Народное образование. – 1976. – №6. – С. 29.
39. Завіна В.І. Педагогічна культура викладача вищої школи / В.І. Завіна, С.В. Омеляненко. – Кіровоград, 2005. – 200 с.
40. Запалов Г. Родители учатся / Г. Запалов // Народное образование. – 1969. – №1. – С. 83.
41. Захарченко Е.Ю. Педагогическая культура и культурно-образовательная ситуация / Е.Ю. Захарченко // Педагогіка. – 1999. – №3. – С. 69-73.
42. Зиятова М. М. Диагностика взаимодействия семьи и школы / М. М. Зиятова // Директор школы. – 2007. – №9. – С. 83 – 87.
43. Ибрагимова В. Н. Работа воспитателя с родителями учащихся 1 класса / В. Н. Ибрагимова // Начальная школа. – 1988. – №10. – С. 57 – 60.
44. Калмиков Г. І. Про діяльність сім'ї та школи / Г. І. Калмиков // Початкова школа. – 1998. – №9. – С.18 – 22.
45. Капралова Р. М. Работа классного руководителя с родителями / Р. М.Капралова. – М. : Воспитание, 1980. – 230 с.
46. Каптерев П.Ф. Задачи и основы семейного воспитания / П.Ф. Каптерев. – СПб., 1913. – 123 с.
47. Капустина А. И. Сотрудничество школы и семьи / А. И. Капустина // Социальная педагогика в России. – 2008. – №5. – С. 29 – 33.
48. Карпова Г. А. Педагогическое изучение семьи / Г. А. Карпова // Классный руководитель. – 2005. – № 5. – С. 87 – 98.
49. Коберник О.М. Співпраця вчителя з батьками / О.М. Коберник, Л.К. Мотрич. – К. : Науковий світ, 2002. – 86 с.
50. Колмакова Н. К. Взаимодействие семьи и школы / Н. К. Колмакова // Справочник классного руководителя. – 2007. – №10. – С. 59 – 62.

51. Кравченко Т. В. «Життєві сценарії» сім'ї та їхній вплив на соціальний розвиток особистості / Т. В. Кравченко // Педагогіка і психологія. – 2002. – № 1–2. – С. 61 – 67.
52. Кравченко Т.В. Допомога батькам у вихованні дітей: методичні рекомендації для соціальних працівників / Т.В. Кравченко, І.М. Трубавіна. – К., 2005. – 100 с.
53. Крупина И. Педагогическое просвещение родителей / И. Крупина // Воспитание школьников. – 2001. – №1. – С. 18-20.
54. Курганский С. М. Педагогические советы: материал к родительскому собранию / С. М. Курганский // Классный руководитель. – 2006. – №7. – С. 116 – 119.
55. Лавриченко Е. М. Школа и семья: от диалога к партнерству / Е. М. Лавриченко // Классный руководитель. – 2007. – № 8. – С. 82 – 102.
56. Левков Ю.А. Формирование педагогической культуры родителей / Ю.А. Левков. – Иркутск : Издат. дом «Радуга», 1986. – 125 с.
57. Литарова Н. И. Противоречие в процессе сотрудничества учителя и родителей и основные пути их разрешения / Н. И. Литарова // Воспитание школьников. – 2003. – № 1. – С. 16 – 17.
58. Лодкина Т. В. Социальный педагог приходит в семью / Т. В. Лодкина // Воспитание школьника. – 1996. – № 5. – С.35 – 38.
59. Лодкина Т.В. Семейный социальный педагог: теория и практика / Т.В. Лодкина. – Вологда : Русь, 1997. – 14 с.
60. Лодкина Т.В. Социальная педагогика. Защита семьи и детства / Т.В. Лодкина. – М. : Издат. центр «Академия», 2003. – 192 с.
61. Маишева В.А. Работа с родителями: пособие для учителя. Из опыта работы / В.А. Маишева. – М. : Просвещение, 1982. – 64 с.
62. Марушкевич А.А. Родинна педагогіка: навч.-метод. посібник / Марушкевич А.А., Постовий В.Г., Алексеєнко Т.Ф. – К. : ПАРАПАН, 2002. – 215 с.

63. Матвеева Л. Г. Практическая психология для родителей или что я могу узнать о своем ребенке / Л. Г. Матвеева. – М. : АСТ-Пресс, 1997. – 180 с.
64. Минин К. Родители учатся воспитывать / К. Минин // Семья и школа. – 1967. – №11. – С. 42-43.
65. Михайлова Н. В. Формы работы с родителями / Н. В. Михайлова // Справочник классного руководителя. – 2007. – №2. – С. 62 – 66.
66. Негинский С. Родителям – живое искусство воспитания / С. Негинский, А. Левшин // Семья и школа. – 1979. – №9. – С. 8-11.
67. Недведская М. Н. Классному руководителю об организации взаимодействия школы и семьи / М. Н. Недведская. – М.: АПК и ППРО, 2006. – 84 с.
68. Нестеренко И. Педагогику – всем родителям / И. Нестеренко // Семья и школа. – 1964. – №9. – С. 26-27.
69. Овчарова Р. В. Справочная книга школьного психолога / Р. В. Овчарова. –М. : Мысль, 1999. – 560 с.
70. Парфенова И. Организация сотрудничества семьи и школы / И. Парфенова, Е. Казакова // Воспитание школьников. – 2002. – №3. – С. 25-28.
71. Пахальян В.Э. Психолого-педагогическая консультация в школе / В.Э. Пахальян // Вопросы психологии. – 1987. – №3. – С. 102-107.
72. Пащенко М.І. Методика роботи з батьками (матеріали спецкурсу для студентів) / М.І. Пащенко // Практична психологія та соціальна робота. – 2003. – №9. – С. 53-63.
73. Пилиповский В. Я. Помощь родителям в воспитании детей / В. Я. Пилиповский. – М. : Прогресс, 1992. – 236 с.
74. Пинт А.А. Учиться науке воспитания / А.А. Пинт // Семья и школа. – 1977. – №8. – С. 18-20.
75. Подласый И.П. Педагогика. Новый курс : в 2 кн. Кн.2 / И.П. Подласый. – М. : Владос, 1999. – 256 с.

76. Постовий В. Г. Сучасна сім'я і її педагогіка / В. Г. Постовий. – К. : Освіта, 1994. – 63 с.
77. Програма формування педагогічної культури батьків / [ред. В.Г. Постовий]. – К. : ДЦССМ, 2003. – 108 с.
78. Репринцева Г. И. Взаимоотношения родителей и детей в семье / Г. И. Репринцева // Педагогика. – 2008. – №3. – С. 48 – 52.
79. Рогов Е. И. Настольная книга практического психолога в образовании: Учебное пособие / Е. И. Рогов. – М. : ВЛАДОС, 1996. – 224 с.
80. Руюткина О. А. Роль семьи в воспитании младших школьников / О. А. Руюткина // Актуальные проблемы педагогического процесса: теория и практика. Сб. науч. трудов. – М. : РИЦ, 2004. – С. 79 – 84.
81. Сатир В. Вы и ваша семья : Руководство по личностному росту / В. Сатир; [пер. с англ. Е. Дониной, Н. Дмитриева]. – М. : Эксмо-Пресс, 2000. – 312 с.
82. Сатир В. Как строить себя и свою семью / В. Сатир. – М. : Педагогика-пресс, 1992. – 190 с.
83. Симакова Т. А. Современная семья и образование: на пути к партнёрству / Т. А. Симакова // Народное образование. – 2009. – №9. – С. 214 – 219.
84. Скнар О.І. Педагогічна культура сім'ї / О.І. Скнар. – К. :Знання, 1984. – 68 с.
85. Слуцкий В.И. Психологические знания – в массы / В.И. Слуцкий, В.И. Светлов // Вопросы психологии. – 1990. – №6. – С. 183.
86. Смолко Е. В. Воспитывать вместе / Е. В. Смолко // Семья и школа. – 1985. – № 9. – С. 19 – 21.
87. Соловейчик С.Л. Педагогика для всех : Книга для будущих родителей / С.Л. Соловейчик. – М. : Дет.лит., 1987. – 365 с.
88. Сохина Ф. А. Подготовка детей к школе в семье / Ф. А. Сохина. – М. : Педагогика, 1984. – 460 с.

89. Стельмахович М.Г. Українська родинна педагогіка / М.Г. Стельмахович. – К., 1996. – 288 с.
90. Степанов Е. Н. Педагогу о воспитательной системе школы и класса: учебно-методическое пособие. – М. : ТЦ «Сфера», 2004. – 194 с.
91. Титаренко В.Я. Семья и формирование личности / В.Я. Титаренко. – М. : Мысль, 1987. – 351 с.
92. Тихонов А.А. Работа школы с родителями / А.А. Тихонов. – М.: Учпедгиз, 1960. – 132 с.
93. Трубавіна І.М. Зміст та форми просвітницької роботи з батьками / І.М. Трубавіна. – К. : УДЦССМ, 2000. – 86 с.
94. Умарова Н. А. Азбука семьи, или практика работы с семьями / Н. А. Умарова. – М. : Знание, 2004. – 248 с.
95. Филонова Г.Н. Формирование личности : проблемы комплексного подхода в процессе воспитания школьника / Г.Н.Филонова. – М. : Академия, 2003. –382 с.
96. Фіцула М.М. Педагогіка : [навч. посіб. для студ. вищих пед. закладів освіти] / М.М. Фіцула. — Тернопіль : Навчальна книга - Богдан, 1997. – 189 с.
97. Формування педагогічної культури батьків в сучасних умовах : [наук.-метод. зб. / відп. ред. В.Г. Постовий]. – К., 1998. – 78 с.
98. Харченко Т. Г. Школа батьківства / Т. Г. Харченко // Психолог. – 2004. – №27 – 28. – С. 120.
99. Хоменко И. А. Семья как педагогическая система и партнёр школы / И. А. Хоменко // Народное образование. – 2009. – №8.– С. 123 – 127.
100. Хромова О.Л. Педагогічний всеобуч батьків / О.Л. Хромова, Т.В. Кравченко. – К., 1991. – 32 с.
101. Чечет В. В. Педагогика семейного воспитания / В. В. Чечет. – Минск: Изд-во МГУ, 1998. – 264 с.
102. Шеляг Т. В. Современная семья и социальная работа / Т. В. Шеляг. – М. : Социально-технический институт, 1999. – 242 с.

103. Шнейдер Л. Б. Психология семейных отношений / Л. Б. Шнейдер – М. : Аспект-Пресс, 2000. – 512 с.
104. Щербань П.М. Педагогічна культура та її значення в суспільстві / П.М. Щербань // Рідна школа. – 2004. – №7-8. – С. 16-18.
105. Щербань П.М. Сутність педагогічної культури / П.М. Щербань // Вища освіта України. – 2004. – №3. – С. 67-71.
106. Berns, Roberta M. Child, Family, School, Community: Socialization and Support / Roberta M. Berns. – Boston: Cengage Learning. – 31 p. – Режим доступу : <http://www.cengagebrain.com.mx/content/9781133792451.pdf>. – Назва з екрану.
107. Christenson, Sandra Handbook of School-Family Partnerships / Sandra Christenson. – New York: Teylor&Francis Group, 2001. – 246 p.– Режим доступу : http://casel.org/wp-content/uploads/School-Family-Partnership-Strategies-Brief_20111.pdf. – Назва з екрану.
108. Christenson, Sandra Schools and Families: Creating Essential Connections for Learning / Sandra Christenson. – New York: The Guillford Press, 2001. – 246 p.– Режим доступу : <http://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1017&context=cyfsposters>. – Назва з екрану.
109. Epstein, Joyce Levy The Interaction of School and Family Environments on Student Reactions to School Life: A Study of Open School Effects / Joyce Levy Epstein. – New York: Johns Hopkins University, 1974. – 240 p. – Режим доступу : <http://www.ncl.ac.uk/cflat/news/DCReport.pdf>. – Назва з екрану.
110. Fagnano, Cheryl L. School, family, and community interaction: a view from the firing lines / Cheryl L. Fagnano. – New York: Westview Press, 1994. – 183 p. – Режим доступу : [http://www.abebooks.co.uk/servlet/FrameBase?content=/en/imagegallery/imagegallery.shtml?si=t%26images=\\$pictureurlpopup](http://www.abebooks.co.uk/servlet/FrameBase?content=/en/imagegallery/imagegallery.shtml?si=t%26images=$pictureurlpopup). – Назва з екрану.

111. Hall, M.C. The responsive parenting program / M. C. Hall. – Lawrence, Kansas: H. & H. Enterprises, 1978. – 183 p. – Режим доступу : <http://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ846776.pdf>. – Назва з екрану.
112. Phillips, Gary W. Father's and mother's involvement in their children's schools by family type / Gary W. Phillips. – Washington : U. S. Departament of Education, 2001. – 90 p. – Режим доступу : <http://fatherhood.hhs.gov/pdf/nces-2001032.pdf>. – Назва з екрану.